

Veresné elfeledve

VISSZHANG - LXIV. évfolyam, 21. szám, 2020. május 22.

Nem szívesen mennék bele abba a vitába, hogy van-e női irodalom, vagy csak irodalom van, amelyet nők és férfiak egyaránt teremtenek, azokat az álláspontokat pedig végképp kétséggel fogadom, amelyek abban a reményben íródtak, hogy az irodalmi kánont érdemben befolyásolni tudják. A kánon nem olyan, mint a kosztüm, hogy a szabóműhelyben kívánságra átalakítják. A kánon alakul.

Ám nem szeretném senkinek a jogát elvitatni, hogy ezekről a kérdésekről elmélkedjen, így Bán Zsófiától sem, aki hosszadalmas cikket szentel a témának (*Bovaryné megbukik – avagy a női irodalom és a Hézag, ÉS, 2020/20., máj.15.*). Az azonban elvárható minden megszólalótól, hogy érvei felvonultatása során ragaszkodjon a tényekhez.

Ezt írja Bán Zsófia: *„Csak az a baj, hogy a Bovaryné nálunk nagy valószínűséggel megbukott volna (vagy meg sem jelenik). Egy »limonádé«, írta volna a kor rettegett kritikus (mondjuk Gyulai Pál).”* Aztán még azt is hozzáteszi: *„Flaubert műve ugyan újító volt, de a francia irodalom szerkezetéből, hagyományából nőtt ki (például Balzac, Stendhal). S ha, mint feltételezem, nálunk ugyanez a történet ugyanekkor megbukott volna a kánon vizsgáján (s csak halkán mondom, lehet, hogy a mostanin is megbukna, ha ma írna valaki hasonlót).”*

Az emlékezet felfrissítése céljából bátorkodom megemlíteni Móricz Zsigmondot, akinek *Az Isten háta mögött* című regénye 1911-ben került az olvasók elé, s bár nem „ugyanakkor”, mint Flaubert-é, nagyjából analóg helyzetben: a franciához képest képlekedő magyar polgári viszonyok közepette, hasonló témát feldolgozva, és a magyar „*irodalom szerkezetéből, hagyományából nőtt ki*”. *„A regény [...] a magyar kisvárost és értelmiségét leleplező műből a Bovaryné szétírásának egyik sikeres kísérletévé alakult, olyan regénnyé, amelynek referenciája »szövegszerűen is jelezve egy másik műalkotásban, a Bovarynéban lelhető fel«”* – idézi egyetértőleg Szilágyi Zsófia Móricz-monográfiájában Beke Judit irodalomtörténészt.

Ami pedig *Az Isten háta mögött* fogadtatását illeti, a regénynek 1926-ban már a 10. kiadása jelent meg, és még az olyan „rettegett” kortárs kritikus is, mint Féja Géza, „a fiatal Móricz Zsigmond legharmonikusabb regényé”-nek nevezte.